

TECHNISCH LEZEN EN SCHRIJVEN

Lesdoelen	Lesverloop	Materiaal
<ul style="list-style-type: none">- Cursisten herkennen een opgegeven woord in een reeks woorden	<p style="text-align: center;">Auditieve herkenning van een woord</p> <ul style="list-style-type: none">- Leerkracht zegt een woord en geeft de cursisten de opdracht om hun kaartje omhoog te steken, telkens wanneer ze dit woord horen. Vervolgens zegt leerkracht een reeks woorden waarin dit woord een paar keer voorkomt. Vb.: leerkracht geeft het woord 'boek' op: boor – bak – roep – boot – koek – boek – kip – bus – doek – boek – kier – boek – kool – stoep – boek – boek – bal – keer – koop - ...	<ul style="list-style-type: none">- Voor elke cursist een kaartje
<ul style="list-style-type: none">- Cursisten herkennen een opgegeven woord in een tekst	<p style="text-align: center;">Auditieve herkenning van een woord</p> <ul style="list-style-type: none">- Zelfde oefening als hierboven, maar deze keer vertelt de leerkracht iets waarin het opgegeven woord een aantal keer voorkomt of leest hij/zij een paar zinnen waarin dit woord voorkomt voor. Vb.: leerkracht geeft het woord 'boek' op "Op de kast in de gang ligt een boek. Het boek ligt er al een paar weken. Mijn dochter moest dat boek lezen voor de school. Ik heb het boek niet gekocht. Het is niet van mij maar van de bib. Ik breng het boek vandaag nog terug naar de bib. Hopelijk moet ik geen boete betalen..."	<ul style="list-style-type: none">- Voor elke cursist een kaartje
<ul style="list-style-type: none">- Cursisten herkennen een opgegeven woord in een reeks woorden	<p style="text-align: center;">Visuele herkenning van een woord</p> <ul style="list-style-type: none">- Leerkracht hangt een heleboel woordkaarten (waaronder het woord dat aangebracht wordt) aan het bord (of legt ze op de tafels), cursisten zoeken de woordkaarten met het woord dat aangebracht wordt.	<ul style="list-style-type: none">- Wordkaarten waaronder een aantal exemplaren met het

- Cursisten herkennen een opgegeven woord in een tekst

- Cursisten herkennen opgegeven klank in een reeks klanken

- Cursisten herkennen woorden met een opgegeven klank in een reeks woorden

- Cursisten herkennen het opgegeven klankteken in een reeks klanktekens

Visuele herkenning van een woord

- Zelfde oefening als hierboven, maar deze keer moeten de cursisten het woord omcirkelen in een tekst

Auditieve herkenning van een klank

- Leerkracht zegt een klank en geeft de cursisten de opdracht om hun kaartje omhoog te steken, telkens wanneer ze deze klank horen. Vervolgens zegt leerkracht een reeks klanken.

Auditieve herkenning van een klank

- Leerkracht zegt een klank en geeft de cursisten de opdracht om hun kaartje omhoog te steken, telkens wanneer ze een woord met deze klank horen. Vervolgens zegt leerkracht een reeks woorden waarin deze klank een paar keer voorkomt.

Vb.: leerkracht geeft de klank 'oe' op

boor – bak – roep – boot – koek – kip – bus – doek – boek – kier – stoel – kool – groep – soep – boek – bal – keer – koop – koe - ...

Visuele herkenning van een klankteken

- Leerkracht hangt allerlei "klanktekens" (zowel korte als lange klanken, tweeklanken en medeklinkers) op het bord. Cursisten omcirkelen de aangebrachte klank.

woord dat aangebracht wordt.

- Tekst waarin het aangebrachte woord een paar keer voorkomt

- Voor elke cursist een kaartje

- Voor elke cursist een kaartje

- klanktekenkaartjes

- Cursisten herkennen het opgegeven klankteken in woorden

- Cursisten kunnen de aangebrachte letter op een correcte wijze vormgeven, met aandacht voor de correcte pengreep, de schrijfhouding, de 'route' die de letter moet afleggen en de vorm van de letter.

Visuele herkenning van een klankteken

- Cursisten omcirkelen het opgegeven klankteken in woorden in een doorlopende tekst (kan bvb een artikel uit de wablieft zijn)

Aanbrengen van de correcte vorm van de letter

- Leerkracht toont op het bord voor hoe je de letter schrijft. Ze toont ook de positie van de nieuwe letter t.o.v. andere reeds aangebrachte letters. Ze wijst op de kenmerken van de letter en op de route die de letter aflegt.
- Cursisten nemen hun schrift met schrijflijnen en schrijven met potlood de nieuwe letter over. Leerkracht loopt rond en corrigeert waar nodig. Ze let er daarbij op dat de cursisten de aangebrachte letter op een correcte wijze vormgeven, dat ze aandacht hebben voor de correcte pengreep, de schrijfhouding, de 'route' die de letter moet afleggen en de vorm van de letter.

Bij de [Stichting Schriftontwikkeling](#) kan je een pdf aanvragen waarin alle letters van het alfabet met hun 'letterroute' staan. Je kan hen bereiken via het e-mailadres info@schriftontwikkeling.nl.

Elke cursist heeft een schriftje met schrijflijnen (schoonschrift). Indien er geen schriften met schrijflijnen voorhanden zijn kan je eventueel een blad met schrijflijnen geven.

Voor de motorische oefeningen laat ik de cursisten vaak met potlood schrijven. Controleer of de punt van hun potlood geslepen is en of de potloden sowieso nog goed zijn (geen "stompjes" - een te kort potlood bemoeilijkt het schrijven). De Stichting Schriftontwikkeling heeft hierover een andere visie. Zij pleiten ervoor om ALTIJD met een pen te laten schrijven, nooit met een potlood. Een potlood dient volgens hen enkel om te tekenen en niet om te schrijven.

Waarom dan toch met een potlood laten schrijven? Ik merk dat ik zelf veel mooier schrijf met een potlood dan met een pen. Bovendien is het voor de cursisten duidelijk dat, wanneer zij met een potlood moeten schrijven, het accent ligt op de juiste "vormgeving" van de letters. Met een pen is het toch nog vaak "om ter snelst". Een potlood betekent voor hen dat het tempo niet belangrijk is, maar dat ze "mooi moeten schrijven" 😊.

- Doorlopende tekst

- Schriftje
- Potlood (of pen)

Aanbrengen van de kernwoorden bij het basiswoord

- Cursisten begrijpen de betekenis van de kernwoorden
- Cursisten kunnen de kernwoorden auditief analyseren
- Cursisten kunnen de woordbeelden van de kernwoorden koppelen aan de foto's van de kernwoorden

- Leerkracht toont de foto's van de kernwoorden. Cursisten nemen hun grobl-kaart.
- Leerkracht overloopt de foto's. Welke woorden ken je? Wat zie je hier? Welk woord is dat? Wat hoor je vooraan in het woord "..."? Welke letter moet ik hier (leerkracht toont het groene vakje op de GROBL-kaart) hangen? Wat hoor je in het midden? Welke letter moet ik hier hangen? En wat hoor ik achteraan? Welke letter moet ik hier hangen? Op die manier worden alle foto's (kernwoorden) overlopen. Indien nodig wordt deze oefening nog eens herhaald.
- Een paar cursisten komen naar het bord. Leerkracht benoemt de foto's, de cursisten tonen de juiste foto.

Het is heel belangrijk dat de cursisten de woorden bij de foto's (de kernwoorden) kennen. Het gaat hem hier niet zozeer om het aanbrengen van nieuwe woordenschat op zich. Je moet de kernwoorden eerder zien als 'tools' om met de nieuwe letters aan de slag te gaan en zo te leren lezen en schrijven.

- De cursisten nemen hun schrift met schrijflijnen en een pen.

Bij deze oefening schrijven de cursisten met een balpen. Let er op dat alle cursisten een degelijke balpen (met geen al te dikke punt) hebben. Potloden (of lumocolorstiften) zijn hier niet echt geschikt. Woorden die hiermee geschreven zijn, kunnen immers makkelijk uitgeveegd worden. En dat is niet de bedoeling! Het is beter om de woorden te laten staan en de fouten aan te duiden + het correcte woord te laten overschrijven. De ervaring heeft ook uitgewezen dat cursisten beter nadenken vooraleer ze beginnen te schrijven wanneer ze een balpen gebruiken – net omdat ze het woord niet meer kunnen uitvegen.

Het is handig indien de tafels in blokken staan zodat de cursisten min of meer per niveau zitten. Voor deze oefening gaat leerkracht dan best bij de tafel van de zwakste cursisten staan.

- Leerkracht toont een foto en laat de foto benoemen. Vervolgens vraagt ze aan de cursisten om het woord op te schrijven. Indien nodig vraagt ze ook bij deze fase welke klank de cursisten eerst horen, welke klank ze daarna horen en welke klank ze het laatst horen. Vervolgens gaat ze bij de cursisten langs. Ze vraagt daarbij eerst aan de cursist om het woord dat hij/zij opgeschreven heeft hardop te lezen. Indien de cursist het woord leest zoals het zou

- Foto's van de kernwoorden bij het nieuwe basiswoord
- Schrift
- Balpen!

moeten zijn terwijl hij/zij het in werkelijkheid fout geschreven heeft, vraagt de leerkracht om het woord eerst letter per letter te lezen en vervolgens volledig.

Dit zal in eerste instantie vaak nog moeilijk zijn. Leerkracht helpt de cursist indien het niet lukt door de letters te herhalen en vervolgens zelf het volledige woord dat hij/zij geschreven heeft.

- De cursist herhaalt nogmaals het woord dat hij/zij geschreven heeft. Vervolgens toont leerkracht de foto van het kernwoord en verwoordt het kernwoord + herhaalt het woord dat de cursist geschreven heeft en vraagt of deze woorden dezelfde zijn (eventueel een paar keer op dezelfde manier herhalen) en of de cursist het woord juist geschreven heeft. Wanneer dit zo is, toont leerkracht haar waardering. Wanneer de cursist het woord fout geschreven heeft, herhaalt ze het woord een paar keer en vraagt ze welke letter de cursist fout geschreven heeft. Indien nodig overloopt ze letter per letter. Dit tot het woord uiteindelijk correct geschreven is. (+ ook dan positieve feedback geven!).

Wanneer je aan de cursisten vraagt of ze het woord juist geschreven hebben, zijn vele cursisten geneigd om te zeggen dat ze het fout hebben, terwijl dit niet noodzakelijk zo is. Toch is het belangrijk om dit te blijven vragen, ook al hebben ze het woord juist geschreven. Op die manier leren de cursisten een kritische houding aan te nemen ten opzichte van wat ze doen.

Het is belangrijk om niet alleen na te gaan of de klankletterkoppeling juist is, maar ook de vormcorrectheid van de letters. Om die reden moeten de cursisten de woorden steeds schrijven - zij het in cursief blokschrift. Meer informatie vind je op de website www.alfabetcode.be/

Voor de zwakkere lezers zijn er echt mee gebaat om de letters zelf te schrijven, wellicht omdat ze meer aandacht krijgen voor de vorm van de letters indien ze deze moeten schrijven. De 'b' en de 'p' hebben allebei een "beentje", maar het ene beentje begint "bovenaan" en eindigt op de schrijflijn, het andere beentje begint boven de schrijflijn en gaat naar beneden. Door meer te laten schrijven, ga je automatisch meer aandacht geven aan vormcorrectheid (mits je als leerkracht hamert op een correcte schrijfwijze van de letters, uiteraard). Wie een correct beeld heeft van de vorm van een letter, gaat die letter ook gemakkelijker herkennen bij het lezen. Gebruik eventueel de pdf van de [Stichting Schriftontwikkeling](#) om de vorm van de letter en de "letterroute" nog eens te tonen indien nodig.

- Leerkracht deelt de flitswoorden, samen met de foto's bij de kernwoorden uit onder de cursisten. De cursisten met de foto's krijgen nu de opdracht om 'een partner' te zoeken die het woord heeft dat bij hun foto hoort. De foto en het woord worden vervolgens naast elkaar aan het bord gehangen. De resultaten worden vervolgens klassikaal overlopen.
- Cursisten krijgen de bladen met de draaikaartjes. Ze knippen de foto's en de woorden uit en leggen de woorden vervolgens onder de corresponderende foto's. Leerkracht controleert bij elke cursist of de woorden juist gematcht zijn. Indien dit het geval is, krijgt de cursist een pot lijm zodat hij/zij de woorden op de achterzijde van de foto's kan kleven.

De cursisten krijgen bij de start van de module een grote envelop en telkens wanneer een nieuw referentiewoord wordt aangebracht, krijgen zij de bijbehorende draaikaartjes. Op die manier kunnen ze zowel thuis als in de klas zelfstandig aan de slag om de nieuwe woorden te leren lezen en schrijven (aanbrengen van leerstrategieën). Draaikaartjes zijn bijzonder handig tijdens een carrousselmoment, zowel om individueel mee te werken, als om per 2 mee te werken.

Individueel: De cursisten nemen hun draaikaartjes en leggen die in een stapeltje (met de foto's bovenaan) op hun tafel. Zij nemen de bovenste foto en schrijven het corresponderende woord in hun schrift of op de achterzijde van kopieerblad 4a indien je met lumocolorstiften werkt. Vervolgens draaien ze het kaartje om en controleren ze of ze het woord correct geschreven hebben. Is dat zo, dan steken ze het kaartje in hun envelop. Zo niet, steken ze het kaartje onderaan de stapel.

Per 2: De kaartjes liggen in een stapeltje (met de woorden bovenaan). Cursist A neemt een kaartje van de stapel en toont het kaartje (het woord) aan cursist B – let er op dat cursist B de foto niet door het kaartje kan zien. Cursist B leest het woord, cursist A controleert via de foto of het woord correct gelezen is. Het kaartje wordt vervolgens met de foto bovenaan op de tafel gelegd. Beide cursisten schrijven het woord en controleren nadien door het kaartje om te draaien.

Hakken en plakken van woorden (enkel medeklinker-klinker-medeklinker woorden of mkm-woorden)

- Cursisten kunnen letterreeksen omzetten naar woorden (mkm-woorden)

- Leerkracht geeft de volgende letterreeksen op, waarbij cursisten telkens het volledige woord zeggen : b-a-l, r-o-k, k-oo-k, l-i-p, v-ee-l, p-aa-l, t-ui-n, b-u-s, p-e-n, v-uu-r, t-ie-n, k-o-m, r-oe-t, n-eu-s, ...

- Cursisten kunnen woorden auditief discrimineren

Zelfde / andere klank

- Elke cursist krijgt 2 kaartjes (in 2 kleuren) -> ik hoor 2 keer hetzelfde woord / ik hoor 2 andere woorden (bedoeling van de oefening goed uitleggen !)
- Leerkracht dicteert telkens 2 woorden. Soms zijn die 2 woorden dezelfde woorden, soms zijn het andere woorden. Cursisten steken het juiste kaartje omhoog.

- Voor elke cursist 2 kaartjes (2 kleuren)

- Cursisten kunnen woorden met de aangebrachte letters/klanken correct lezen

Wisselrijtjes lezen

- Leerkracht leest de wisselrijtjes hardop voor. Cursisten "volgen" mee.
- Leerkracht leest een rijtje, cursisten tonen om de beurt het gelezen rijtje.
- Koorlezen van de wisselrijtjes (paar keer) - leerkracht leest mee, behalve de laatste keer.
- In groepjes (per 3 à 4) lezen en uiteindelijk duolezen van de wisselrijtjes

Er wordt zoveel mogelijk in kleine groepjes gelezen. Koorlezen is heel belangrijk. Cursisten met faalangst kunnen op die manier zonder problemen meelesen. Bij het lezen in groepjes en het duolezen is het geven van feedback belangrijk. Wanneer iemand een woord fout leest (bij duolezen is dit het gemakkelijkst te controleren) zegt leerkracht meteen "stop, hier hebben jullie een woordje fout gelezen". Ze toont het fout gelezen woord en zegt "Het moet zijn: (en zegt dan het juiste woord). Lees verder en begin met ... (juiste woord)".

Na het lezen van de woorden geeft de leerkracht sowieso ALTIJD positieve feedback (eerlijke feedback!).

- Cursisten kunnen opgegeven klanken auditief discrimineren

Auditieve discriminatie van 2 opgegeven klanken

- Cursisten nemen de kaartjes met 2 opgegeven klanken uit hun letter-envelop. Leerkracht dicteert een 10-tal woorden, cursisten steken het juiste kaartje omhoog.

Voorbeeld: i en ee

klik – reep – slee – tip – spin – vlees – slim – peer – knip – rits – steen – lint – smeer – teen – keel – vist - ...

- Envelop met letters

Rijmwoorden zoeken

- Cursisten kunnen aangeven welke woorden rijmen

- Cursisten krijgen elk 3 kaartjes met daarop een woord :

Voorbeeld:

- keel
- vaas
- koor

- Cursisten lezen de woorden.
- Vervolgens dicteert leerkracht een aantal woorden en vraagt telkens 'Wat klinkt hetzelfde als ... ?', cursisten steken het juiste kaartje omhoog.
De woorden die gedictieerd worden zijn : raas – Noor – geel – voor – steel – kaas – stoor – klaas – meel – vroor – deel – maas - ...
- Aanbrengen van de betekenis van het woord 'rijmen'
- Cursisten krijgen vervolgens 5 woorden (op een werkblad), leerkracht dicteert 5 woorden, cursisten schrijven dit woord naast het juiste rijmwoord + klassikaal verbeteren

- Voor elke cursist 3 Kaartjes met daarop telkens een woord

Welke klank is hetzelfde ?

- Cursisten begrijpen de begrippen 'vooraan, in het midden, achteraan'
- Cursisten kunnen aangeven welke klank (begin-, midden- en eindklank) hetzelfde is in een reeks woorden

- Herhaling vooraan (eerste), middelste (in het midden) en achteraan (laatste) : leerkracht hangt 3 tekeningen aan het bord + laat verwoorden wat er op die tekeningen staat.
- Welke tekening hangt in het midden ? Welke tekening hangt vooraan ? Welke tekening hangt achteraan ?
- Tekeningen een paar keer van plaats verwisselen + zelfde vragen tot de begrippen goed gekend zijn (checken)

- 3 tekeningen (boek, pen en gom)

- Leerkracht geeft de 3 tekeningen aan een cursist en vraagt hem/haar om die tekeningen aan het bord te hangen in de volgorde (van links naar rechts -> leesrichting!) waarin hij de woorden hoort
- Leerkracht geeft een aantal reeksen van 5 woorden op en vraagt telkens aan de cursisten welke klank hetzelfde is (vooraan of eerste, in het midden of middenste, achteraan of laatste). Vooraf goed uitleggen wat de bedoeling is van de oefening (eventueel 3 strepen op het bord tekenen om aan te duiden wat je bedoelt met 'Waar hoor je hetzelfde?')

De reeksen zijn :

- **Mat** – kam – lap – van – wat
- **V**is – van – voor – vel – vaas
- **D**eel – kees – weet – meer – week
- **R**at – niet – laat – meet – voet
- **B**ier – dief – kiem – liep – vies
- **K**il – rik – mis – lip – wim
- **V**ies – raas – mos – tas – lus
- **K**oor – meer – vaar – mier – nar
- **M**eel – moor – mat – min – mus
- **K**aas – vaar – maan – gaat – raak
- **S**ok – sip – saai – sier – suf
- **V**oor – goot – kool – doos – rook
- ...

Hoeveel woorden hoor je ?

- Cursisten kunnen woorden binnen een zin auditief discrimineren

- Elke cursist krijgt 5 kaartjes. Leerkracht dicteert zinnen, cursisten luisteren goed naar het aantal woorden en leggen evenveel kaartjes op de tafel als ze woorden horen. Vooraf goed uitleggen wat de bedoeling van de oefening is.

- Voor elke cursist 5 kaartjes

- Cursisten kunnen klanken binnen een woord auditief discrimineren

- Cursisten kunnen met opgegeven woorden zinnen maken

Hoeveel klanken hoor je ?

- Elke cursist krijgt 5 kaartjes. Leerkracht dicteert woorden, cursisten luisteren goed naar het aantal klanken en leggen evenveel kaartjes op de tafel als ze klanken horen. Vooraf goed uitleggen wat de bedoeling van de oefening is.

Zinnen maken

- Cursisten krijgen een blad met daarop een 40-tal woorden en een schaar. Cursisten knippen de woorden uit. Ondertussen hangt leerkracht de vergrote kopies van de woorden aan het bord.
- Cursisten leggen alle woorden op de tafel (naast elkaar). Leerkracht dicteert nu de volgende zinnen, cursisten nemen de juiste woorden en leggen ze in de juiste volgorde :
 - De lamp is aan
 - Roos maakt kip met kool
 - Els loopt naar de markt
 - De tram staat stil op spoor één
 - Vik koopt een ananas en een peer
 - Leen past de paarse laars
 - Ik speel viool in een orkest
- De zinnen worden klassikaal verbeterd : cursisten lezen om de beurt een zin, een andere cursist hangt daarbij de kaarten aan het bord in de juiste volgorde.
- Cursisten husselen hun kaartjes door elkaar en leggen vervolgens nogmaals de zinnen, zonder dat de leerkracht ze dicteert (enkel eerste woord wordt aangegeven)
- Cursisten schrijven de zinnen over in hun dicteeschrift.

- Voor elke cursist 5 kaartjes

- Per cursist een blad met 24 woorden + een schaar

- Vergrote kopies van de woorden die op het werkblad staan

- Cursisten kunnen mkm-woorden auditief analyseren (omzetten naar de juiste klanken)

- Cursisten begrijpen de begrippen letter / woord / zin en kunnen deze dingen aanduiden

Hakken en plakken van woorden (enkel mkm-woorden)

- Leerkracht geeft de volgende woorden op, waarbij cursisten telkens de klanken waaruit de woorden bestaan opgeven :
meel – kool – vis – kar – tas – pet – pak – jas – mis – rat – rook – rap – lees – poos – kip – pen – vaar - ...

Letter / woord / zin

- Herhaling letter / woord a.d.h.v. de kaartjes, waarbij leerkracht door elkaar letters en woorden dicteert en cursisten het juiste kaartje moeten omhoogsteken
- Leerkracht brengt a.d.h.v. voorbeelden de betekenis van 'een zin' aan.
- Cursisten krijgen vervolgens een 3de kaartje : het zin-kaartje. Leerkracht dicteert door elkaar letters, woorden en zinnen. Cursisten steken het juiste kaartje omhoog.
- Schriftelijke oefening : cursisten doorstrepen alle letters, omcirkelen alle woorden en onderstrepen alle zinnen op hun blad.

- Kaartjes letter/woord
- Kaartje zin